

Titel: BREV TIL: Louis Hjelmslev FRA: Paul Diderichsen (1944-04-30)

Citation: "BREV TIL: Louis Hjelmslev FRA: Paul Diderichsen (1944-04-30)", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_122-shoot-workidacc-1992_0005_122_SogS_0520/facsimile.pdf (tilgået 30. juli 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Paul Diderichsen
 20. 444.
 Engbølken 20 - Høbe
 TH. Fredal 6611

Sønd. d. 30. April 1944

Kære Professor Hjelmslev,

Det Tankarbejde, Deres Bog har sat i Gang i mig, har længe frø slået sig til Ro med min Diskussionsindledning, og da det er tvivlsomt, om der ved det afsluttende Møde kan blive Tid til et yderligere Indlæg fra min Side, tager jeg mig den Frihed skriftligt at forelægge Dem et ^{Sørgsmål}, som ikke var modnet til klart Udtryk, da jeg formulerede mit Foredrag.

Det, som i Øjeblikket ligger mig stærkest på Sinde, er Forholdet mellem Glassematikken og den trad. Gram., specielt saaledes som den er søgt videreført af Brøndal. Proceduren i den trad. Gr. synes navnlig at sigte dels mod en Klassifikation af Lyd og Ord, dels med ~~en~~ forklarende Sprogbrugsangivelser som fx.: "Præteritum i Dansk anvendes, naar man vil betegne en Handling i Fortiden eller en Antagelse mod Virkeligheden"; "Intransitiver, der betegner Overgang, danner Perfektum med er (er kommet; har ligget)". På ^{tilsvarende} Maade naar man ved Klassifikationen til Bestemmelser af Typen: "Substantiver betegner Genstande, Verber Handlinger eller Tilstande, Prepositioner Forhold" osv. Der er altså visse Ord i Sproget, der ved en fenomenologisk Betragtning melder sig som ækvivalenter til det logiske Moment, der er fælles for fx. Ord af en vis Klasse, Anvendelser af en vis Bøjningsform, ~~Ordx~~ eller for Ord, dær i Sprogbrugen viser analoge Forhold; og det synes muligt at forklare de pågældende Ords eller Bøjningsformers ^{særlige} Anvendelsesmuligheder ved en Analyse af det Begreb, som dækkes af de pågældende Ord i Sproget. *(fr. Dagsproget hentes)*

Alle de Begreber, som man ved ~~denne~~ Procedure af denne Art hidtil har opatillet, er imidlertid for vage og for grove, og skal den traditionelle Grammatik naa videre, naar man finde på Udveje til at give systematiske Analyser og Definitioner af og til at formulere mere abstrakte Enhedsbegreber, hvor Definitionen har maattet staa ved en Opregning ("Handlinger, Tilstande og Overgange", "Fortid og Antagelse mod Virkeligheden" osv.). Noget saadant var det utvivlsomt, Brøndal søgte, og saa vidt jeg forstaar De-

Man maaske skal al mxt, men præsent Sprog.

res Skizze af Glossematikkens Morfenteori, udgør De heller ikke selv at indføre (om end på et andet Stadium) logiske Abstraktioner som Relation, Intensitet, Konsistens, Realitet med deres forskellige Dimensioner.

Det kunde derfor se ud, som om den principielle Forskel mellem Dem og Brøndal bestod deri, at De først opstiller en Række Funktionsdefinerede Kategorier og dernæst undersøger, hvilket logisk Indhold de har på de forskellige Sprog, medens Brøndal ud fra en intuitiv Sammenfatning og Systematisering af de i Grammatikken hidtil mere spredt og groft påviste logiske Kategorier opstiller sit Minimumsinventar af logiske Atomer, for saa at finde, hvor og på hvad Maade de fremtræder i de faktiske Sprog, hvis funktionelle Former for ham blot er en Art Accidentia, hvis Mulighed for en rationel Systematisering han desværre stadigt vagede sig ved at ~~aa~~ beskæftige sig med. Hos Dem er det derfor Funktionskategoriernes, der er defineret, eksplicit og entydigt, medens Indholdszoneerne blot antydes i vage og almindelige Udtryk. Hos Br. er det omvendt de logiske Kategorier, der ~~ikke~~ er defineret (om end kun implicite og under tiden langt fra entydigt), medens de funktionelle snarest ~~maa~~ betragtes som ikke eksisterende. I Virkeligheden synes begge Sider at være i lige Grad konstitutive for de grammatiske Fænomener i det enkelte Sprog, og mersomt nok synes både De og Br. at ~~xxx~~ gaa ud fra, at der altid er et Dækningsforhold mellem den logiske og den sproglige Kategori, idet Eksistenspostulater hos Dem blot gælder Funktionerne, hos Br. den logiske Substant.

Hvis den her skizzerede (endnu ikke ganske afklarede) Opfattelse blot i sine væsentligste Intentioner er rigtig, synes det nærmest at være et Spm. om Mensigtsbestemthed, om man vil gaa ud fra den logiske eller den funktionelle Definition. Det er begge nødvendige Poler for den i begge Retninger gaaende Tankevirksomhed, der udgør Grammatikerens Arbejde. Den funktionelle Def. er utvivlsomt den, der mest ~~i~~ entydigt tillader en eksklusiv Omfangsbestemelse, men pudsigt nok forekommer de noget vage og svævende logiske Abstraktioner (hvad enten man vælger Deres eller Brøndals) at være

de mest "anskuelige" og praktisk anvendelige. Det vil (i så fald som længe vi ikke bliver oplaskede med Glossematik fra Barnsben) umiddelbart være lettere at anbringe et sprogligt Fænomen fra et Sprog, man behersker, i en logisk defineret Kategori end i en funktionel, og jeg kan ikke frigøre mig fra den Forestilling, at dette ikke blot er dårlig Vane, men en Følge af, at det logiske Indhold rent fænomenologisk betragtet er og bliver det egentlig konstituerende.

Fra den traditionelle Grammatiks Side er det brændende Spm. derfor at dette: Vil Glossematikken give os Midler i Hænde til at opstille entydige logiske Definitioner af de abstrakte Grundbegreber, som man i den trad. Gr. stadig søger at nærme sig - eller man kan nøjes med at definere fx. Konsistens som det (i sig selv amorfe) Indhold, der i Sprog af tilvandt Type er formet i (funktionelt definerede) Kategorier som Tæl, Køn, Aspekt?

Endvidere: Er det muligt ad glossematisk Vej at give sådanne simple og "forklarende" Sprogbrugsanvisninger, som den trad. Gr. søger, både af praktisk-pædagogiske Grunde og som Led i den videnskabelige Forståelse (altså at svare på sådanne Spm. som "Hvilke Verber kan passivendes - og hvorfor?" - "Hvilke Verber kan omskrives med henh. er/bliver/har osv.)?

Hvis Glossematikken afviser disse Spørgsmål som falske eller Skinproblemer, vil det blive en stor Skuffelse, og man vil føle sig overbevist om, at dens Forudsætninger på afgørende Punkter kan være mindre hensigtsmæssige. Hvis den besvarer dem, vil den trods sine væsentlige nye Synspunkter ligge i Forlængelse af de Intentioner, der har besjålet de bedste af Traditionens Tilhængere, og den behøver da ikke at forsætte det Skisma i Lingvistikken, selv om det skulle lykkes den at gøre Epoke.

Med venlig Hilsen og Tak for den Tælmødighed,
hvormed de hører på vore ikke altid lige
klart tænkte Spørgsmål og Indvendinger

Deres

Paul Diderichsen